

AȘEZAREA NEOLITICĂ DE LA HOMOJDIA (jud. Timiș)

În primăvara anului 1969 Ion Stratan, directorul muzeului din Lugoj, descoperă o așezare neolitică pe *dealul Ivănanțului* în locul numit *La Ivănanțu*, loc ce se află la cca 100 m de riul satului Homojdia, între riș și pădure. Așezarea se găsește pe o pantă care coboară ușor spre riș, pornind de la pădure. În toamna anului descoperirii au fost executate primele sondaje de verificare. Cu acest prilej au fost trasate două secțiuni și o casetă.

În săpătură a fost semnalată o parte a unei locuințe de suprafață care a fost, parțial, dezvelită. Stratul de cultură începe încă de la suprafață, nefiind însă prea bogat. Fragmente ceramice apar pînă la adîncimea de cca. 0,40 m, unde a fost surprins un nivel de călcare cu locuințe de suprafață. Locuințele au fost construite din pari și nuiete, fapt ce se poate bine observa din urmele lăuate de acestea pe bucățile de chirpic. Locuințele au fost construite dintr-o mare cantitate de lemn, lucru ce rezultă din chirpiciul ars, uneori, pînă la vitrifiere.

Unelte din piatră șlefuită, deocamdată, lipsesc. Din piatră cioplită sînt un număr mare de unelte, nuclee și așchii. Materialele din care au fost confecționate unelte sînt: silex gălbui, gălbui cu vinișoare, opal fumuriu, cenușiu, brun-roșcat etc. Au fost confecționate următoarele categorii de obiecte: nuclee (fig. 1/1—2, 4—6), percutoare (fig. 1/3), lame cu secțiune trapezoidală și cu cap de gratoar (fig. 2/1—2, 4—6), lame cu secțiune triunghiulară (fig. 2/3, 7—19) și lame cu secțiune trapezoidală (fig. 2/20—30). Din lut sînt confecționate cîteva greutăți pentru plasa de pescuit sau războiul de țesut (fig. 3/1—2).

Ceramica. Materialul ceramic rezultat nu este prea numeros. După factura ceramicii, distingem trei categorii: a) ceramica fină; b) ceramica semifină; c) ceramica de uz comun sau grosieră.

a) *Ceramica fină* este de culoare cenușie, cenușiu-negricioasă și gălbuie. La amestec se folosește, ca degresant, un nisip fin. Arderea este uniformă. Pereții vaselor nu au fost lustruiți, ci doar neteziți. Cîteva fragmente sînt de culoare neagră, avînd în pastă nisip. *Formele* vaselor (fig. 7/1—IV) nu diferă prea mult. Amintim bolul cu pereții curbați (*tip I*, fig. 5/14; 6/1); strachina bitronconică cu partea superioară evazată (fig. 5/3, *tipul II*); strachina tronconică cu pereții curbi (*tipul III a*, fig. 5/2); strachina tronconică plată (*tipul IV b*, fig. 5/13). *Ornamentele*, în general, sînt rare sau lipsesc. Se pot aminti cîteva mici proeminente care vor fi jucat, poate, și un rol decorativ (fig. 4/1 = 5/2).

b) *Ceramica semifină*, este o grupă intermediară care poate fi diferențiată doar prin mărimea vaselor, care cerea un alt procedeu de amestec și ardere. Pasta este, de obicei, de culoare roșietică. Netezirea este, câteodată, bună. *Formele* cunoscute sînt: strachina tronconică adîncă (*tipul IV a*, fig. 5/15—16); strachina-castron bitronconică cu pereții curbi (*tipul III b*, fig. 6/4), precum și diverse tipuri de oale (*tipul V*, fig. 5/1, 6; 6/3). La această categorie ornamentele lipsesc.

c) *Ceramica de uz comun sau grosieră* este și cea mai numeroasă. O subgrupă a acesteia are amestecul cu pietricele albe. Culoarea este, de obicei, gălbuie la interior și cărămizie la exterior. O altă subgrupă este amestecată cu nisip calcaros, care după ardere devine văros. Suprafețele sînt netezite. Arderea este slabă, din care cauză culoarea vaselor este gălbuie, iar în spărtură, uneori, neagră. Partea interioară a vaselor este mai bine netezită ca cea exterioară. Starea fragmentară a vaselor nu permite a stabili prea multe tipuri de *forme*. Din cele cunoscute, amintim: oale de diferite forme (*tipul V*, fig. 5/6), castroane adînci cu pereții aproape drepți (*tipul VI*, fig. 5/4, 10), străchini (*tipul III c*, fig. 6/2). *Ornamentele* la această categorie sînt relativ mai numeroase decît la celelalte categorii. Subliniem aci: proeminențele semisferice (fig. 4/8), elipsoidale (fig. 4/7), toarte cu început de perforații (fig. 4/4—6), ca cele din neoliticul tîrziu.

O încadrare cronologică cît mai exactă a așezării este îngreunată, în primul rînd, de materialul rezultat, care nu este nici prea bogat și nici prea tipic. În al doilea rînd, trebuie precizat faptul că este o așezare secundară, lipsindu-i dinamismul.

După factura ceramicii — arderea, amestecul și culoarea — așezarea aparține, încă, unui grup cultural ce se dezvoltă din cultura Vinča. Acest grup însă, cronologic, a pierdut contactul cu civilizația vinčiană. Arderea nu mai este atît de bună, la fel și lustruirea. Lipsesc ornamentele incizate. O ceramică de factură asemănătoare se află la Ruginosu¹, în special în nivelul al doilea (II), doar că acolo mai sînt elemente vinčiene — banda punctată, pliseuri degenerate etc. — transmise de fazele anterioare. Așezări în care se petrec fenomene asemănătoare sînt la Honoric² și Cuied³. În alte așezări, prin legăturile cu cultura Tisa I, fenomenele iau un alt curs, așa cum este cazul cu așezarea de la Lipova⁴. Analiza formelor nu ne ajută, aici, prea mult, din lipsa unor cercetări în zonele imediat învecinate, fapt ce nu permite stabilirea unor analogii directe. Caracterul de așezare secundară nu permite nici analogii mai îndepărtate. Trebuie remarcat, că majoritatea formelor (fig. 7) sînt vinčiene. Unele forme sînt cunoscute și în alte culturi, dar aici lipsesc formele caracteristice altor culturi.

Cronologic, această așezare urmează fazei Vinča B₂ (fără a se putea preciza dacă imediat sau mai tîrziu), fază bine cunoscută în așezările de la Zorlențul Mare,

¹ Așezare nepublicată. Sondaje au fost făcute în 1962 și 1970 de muzeele din Reșița și Caransebeș. Majoritatea materialului arheologic se află în muzeul din Reșița. Așezarea este amintită de: E. Comșa, în *MFME*, 1969, 2, p. 37, nr. 17; Gh. Lazarovici, în *Banatica*, I, 1971, p. 24, nota 69; Idem, *Tipologia și cronologia culturii Vinča în Banat*, în *Banatica*, II (sub tipar), nota 80.

² Materialul se află la muzeul din Reșița. Nepublicat.

³ E. Pădureanu, *Descoperiri arheologice neolitice și din epoca bronzului din jud. Arad*, în *Banatica*, II (sub tipar).

⁴ Materialul se află la Cluj și la Lipova. Pentru cel de la Cluj, cf. Gh. Lazarovici, în *Banatica*, I, 1971, pl. XI—XIII.

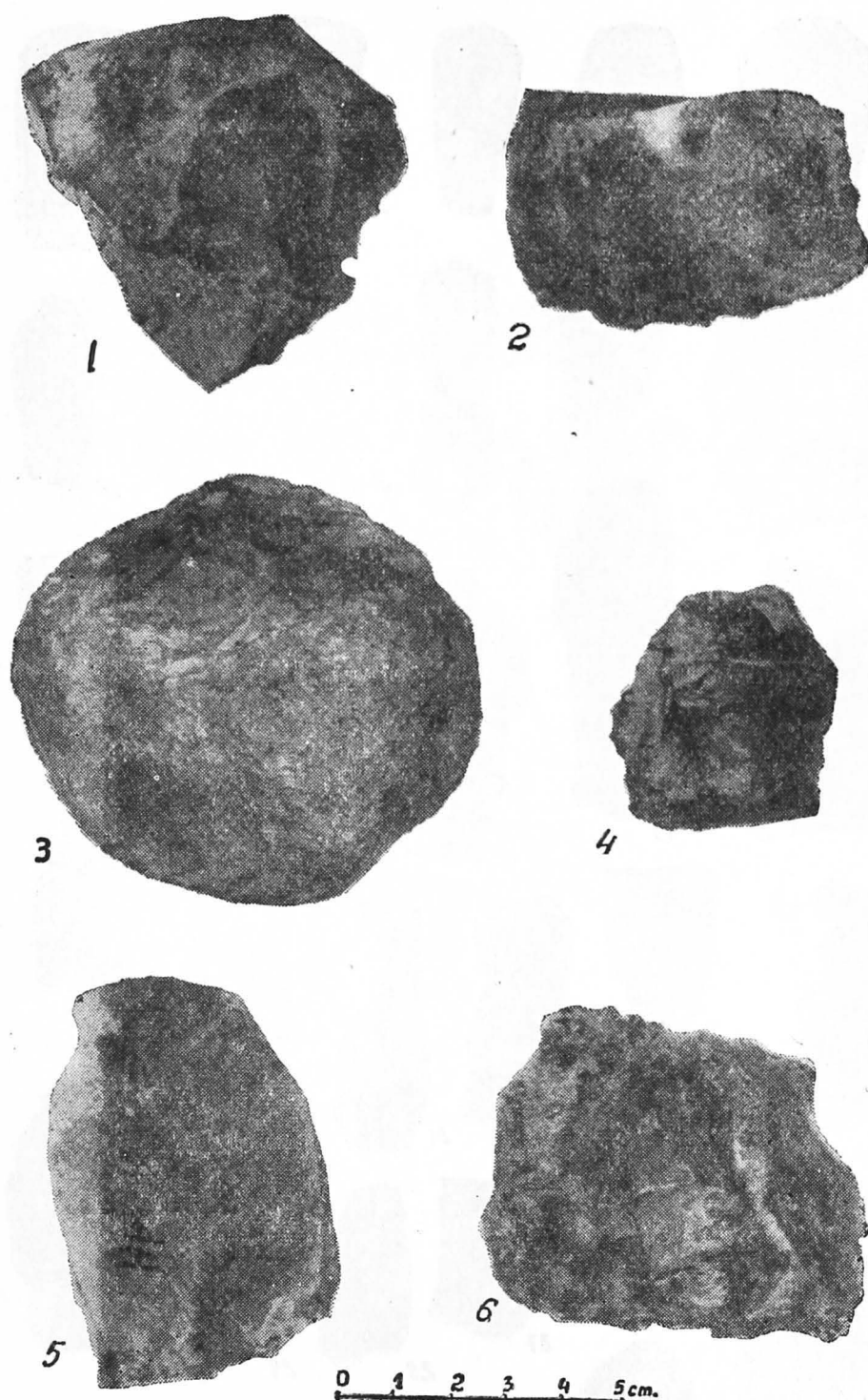

Fig. 1. — Homojdia. 1—2, 4, 6, nuclee ; 3, percutor ; 5, așchie.

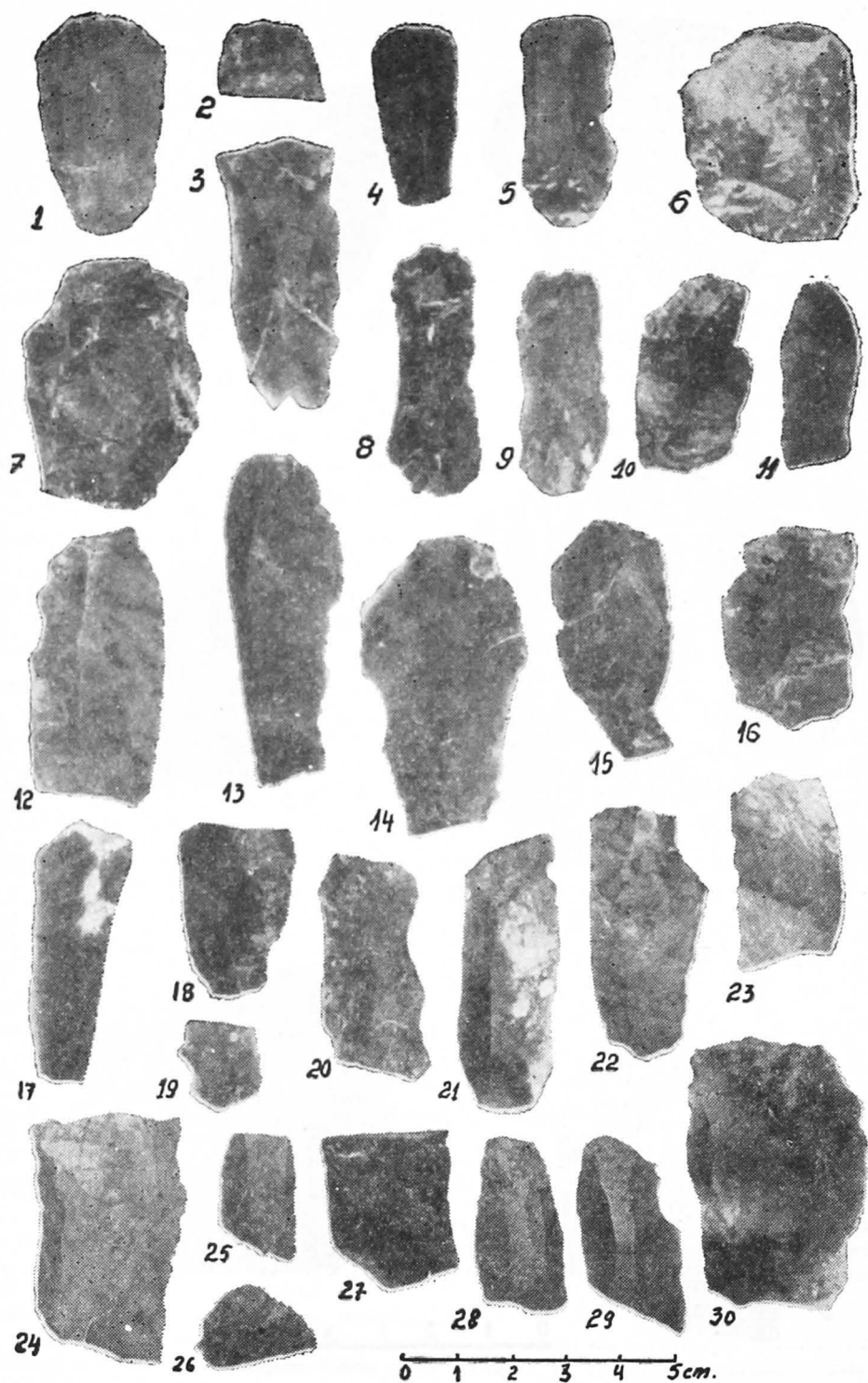

Fig. 2. — Homojdia. 1—2, 4—6, lame-gratoar; 3, 17—19, lame cu secțiune triunghiulară; 20—30, lame cu secțiune trapezoidală.

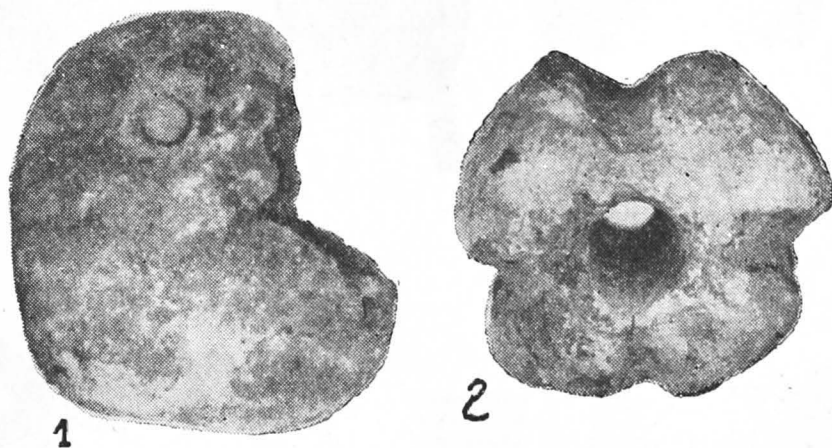

Fig. 3. — Homojdia. 1, greutate de plasă neperforată; 2, greutate de plasă lobată (provenită din cercetări de suprafață).

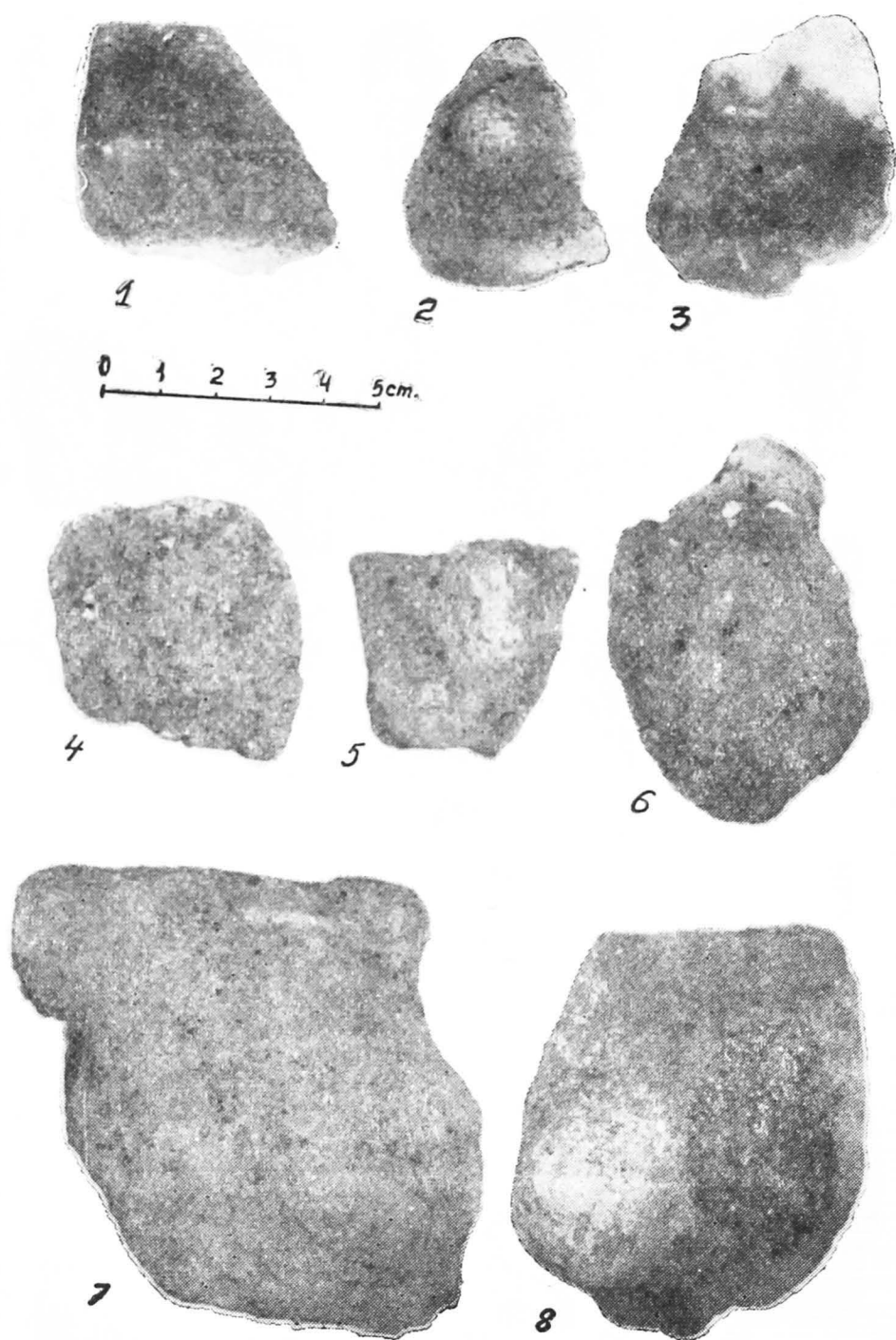

Fig. 4. — Homojdia. 1—8, fragmente de vase.

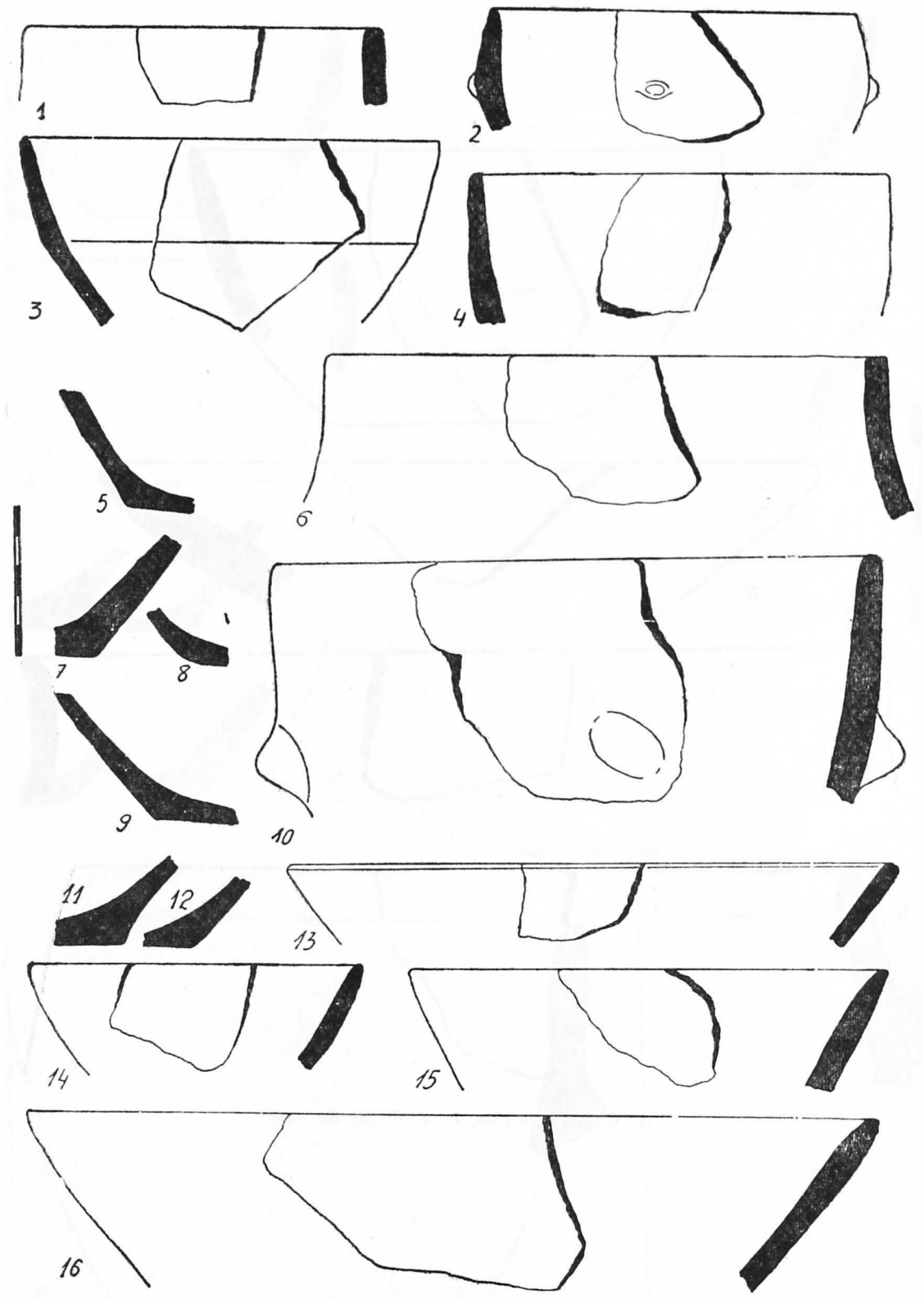

Fig. 5. — Homojdia. 1—16, forme de vase.
<https://biblioteca-digitala.ro>

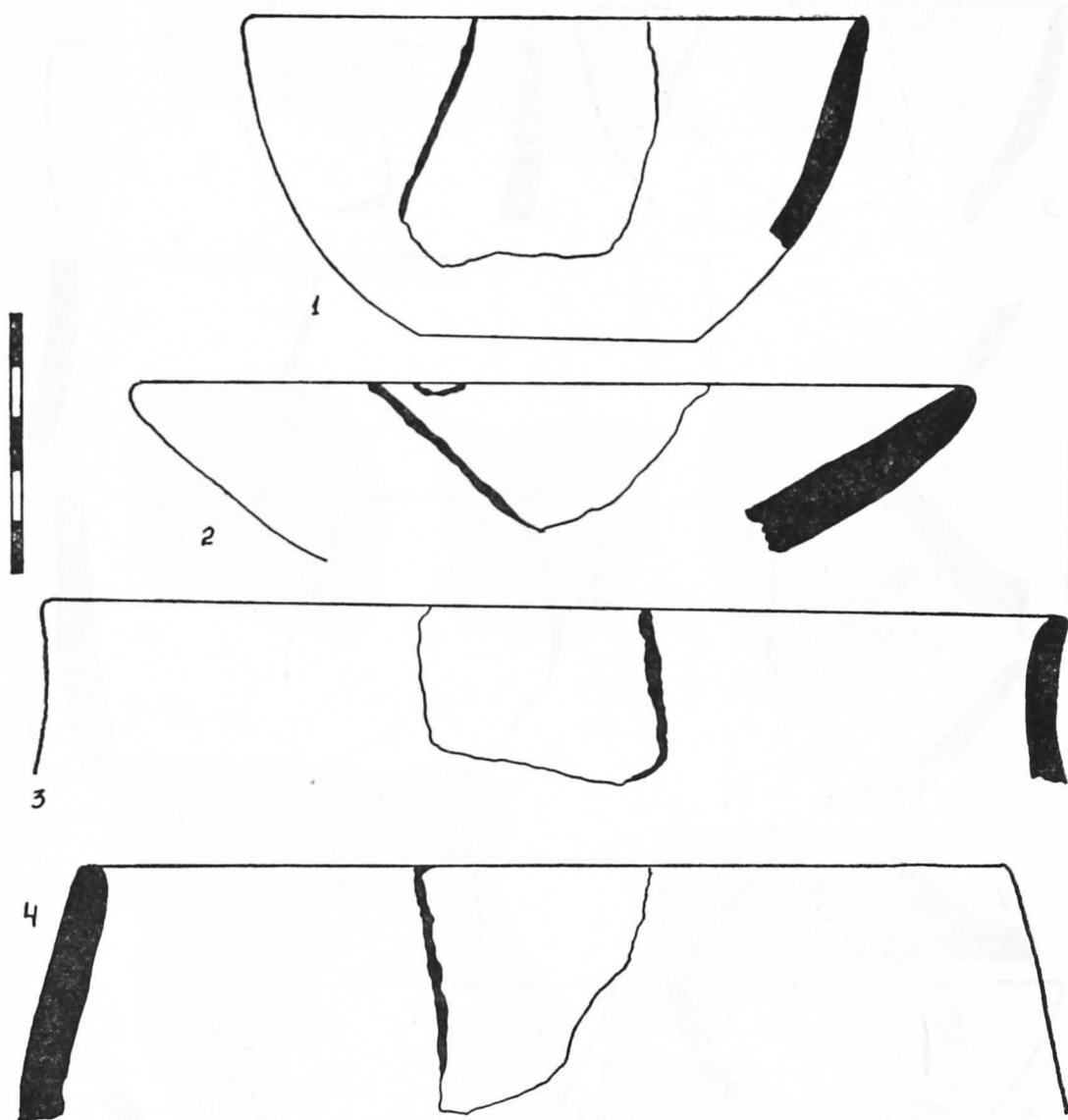

Fig. 6. — Homojdia. 1—4, forme de vase.

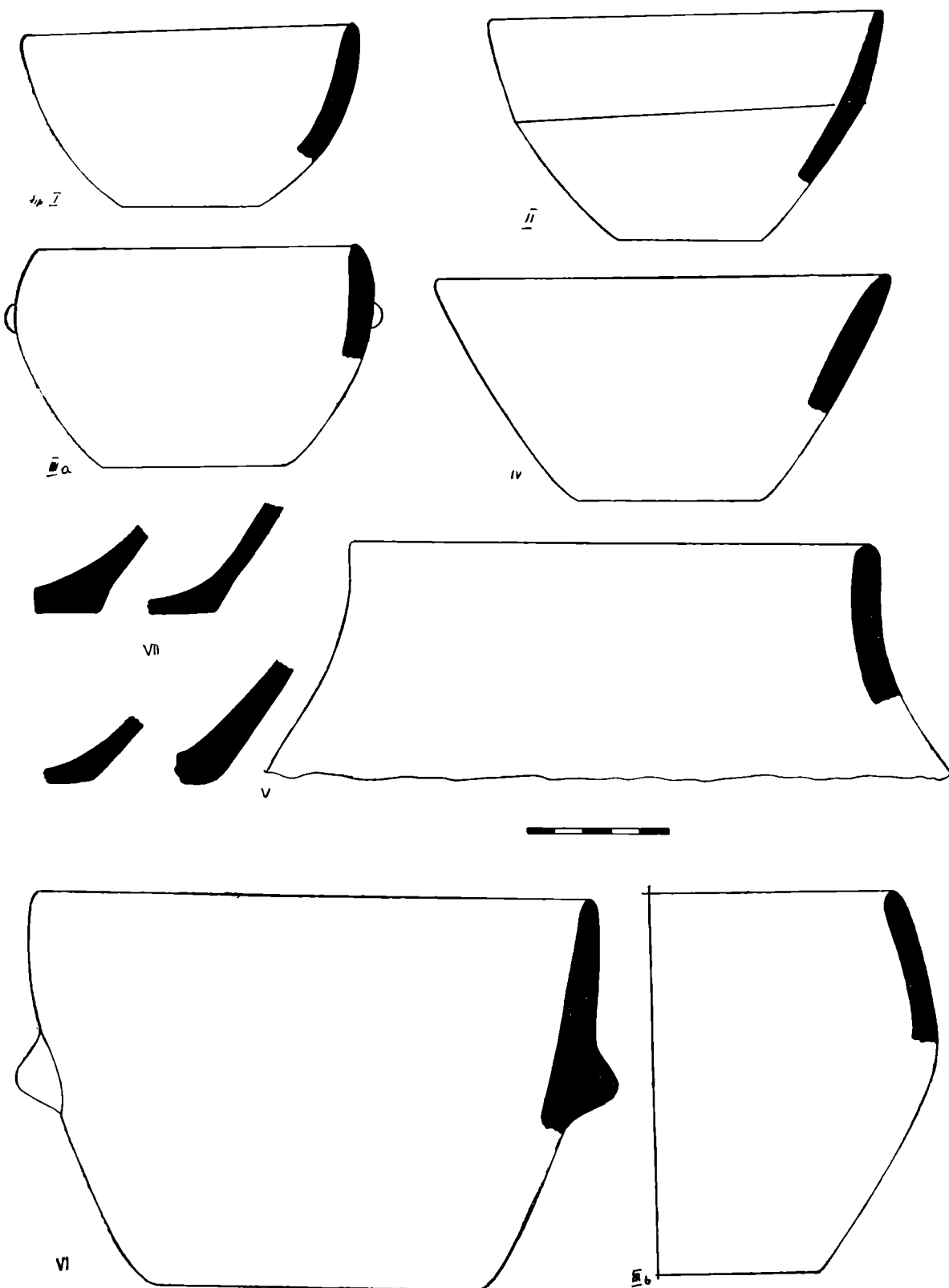

Fig. 7. — Homojdia. Tipuri de forme de vase.

niv. III, Parța, niv. II, Ruginosu, niv. II, Balta Sărată, niv. II⁵ etc., lucru ce reiese din studiul facturii, formelor și ornamentelor. Ea aparține unei etape târzii a orizontului cronologic Vinča C, fără a avea ceva comun cu caracteristicile acestei ceramici. Din păcate însă, tocmai acest orizont cronologic — Vinča C — nu este cercetat în estul Banatului. La acest orizont cronologic, în vestul Banatului, în Banatul iugoslav, în așezările de la Vršac-At⁶ și Temeskubin⁷, în imediata vecinătate a graniței cu Iugoslavia, înfloresc fazele C și D ale culturii Vinča. În nordul și nord-vestul Banatului evoluția culturii Vinča este înlocuită de dezvoltarea fazei *Tisa I* sau evoluția unor faze Vinča B₂ ce își vor continua pentru scurt timp evoluția. Din păcate, nu se cunoaște care este cursul evoluției nici în așezări principale din nordul și estul Banatului. Un lucru este sigur: elemente Tiszapolgár de import sau influențe ale acestei faze nu sînt cunoscute, încă, la acest orizont cronologic. În zonele centrale ale Banatului fenomenul este, de asemenea, puțin cercetat. Rămînc cercetările viitoare a preciza evoluția comunităților neolitice din Banat, dintre orizontul cronologic Vinča B₂ și cultura Tiszapolgár.

GH. LAZAROVICI — ION STRATAN

DIE NEOLITHISCHE ANSIEDLUNG VON HOMOJDIA (BEZ. TIMIȘ)

(Zusammenfassung)

Die Verfasser machen eine Mitteilung über die Entdeckung einer neolithischen Ansiedlung in der Ortschaft Homojdia im J. 1969. Die Kulturschicht der Niederlassung beginnt an der Oberfläche und reicht bis in 0,40 m Tiefe, wo sich eine Wohnschicht mit Hütten befand. Der Fundstoff umfasst: Werkzeug aus Feuerstein, Opal und gebranntem Ton (Abb. 1—3), Keramikbruchstücke verschiedener Typen und Arten von Gefäßen (Abb. 4—7). Aufgrund der Machart und der Formen der Tonware glauben die Verfasser, die Ansiedlung gehöre zu einer, aus einer Vinčasiedlung hervorgegangenen Kulturgruppe. Ähnliche Erscheinungen finden sich in Honorici und Cuied. Die Ansiedlung gehört dem chronologischen Horizont Vinča C an, doch ohne jeglichen Zusammenhang mit der Entwicklung der Vinčakultur aus dieser Phase. In der Arbeit wird das Fehlen von Untersuchungen für diesen chronologischen Horizont aufgezeigt, besonders was den Norden und Osten des Banats betrifft.

⁵ *Ibidem*, p. 26.

⁶ Așezare săpată de dr. Rađaški de la Muzeul din Vršac. Nepublicat. Așezarea este amintită la B. Brukner, *În Neolit u Vojvodini*, Belgrad—Novi Sad, 1968, p. 85, nr. 61.

⁷ Gh. Lazarovici, *Materialul arheologic de la Temes-Kubin aflat în Muzeul Banatului din Timișoara* (ms.).